

רשת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

גליון 26 תרומה

**הברכה על יין מקולקל, על יין או מיץ ענבים מזוג עם מים, על מים ותה וסודה
שלא לצמאו, על תרופות ומאכלים מסוכנים, וירקות חיים ומבושלים**

סימן רד סעיף ג'

שעירבו בו ליון, כי טעמו חלש ואף בכמות קטנה אפשר שברכתו שהכל. (מנחת שלמה ח"א סי' ד, הלכות שבת בשבת ח"א עמ' שפו בשם הגרי"ש אלישיב). וי"א שמותר להוסיף מים בכמות כזו שהטעם נשאר מורגש היטב. (הגרי"ש וואזנר קובץ מבית לוי חיי"ז עמ' מט, הגרי"ח קנייבסקי בדרור יקרא עמ' תלב).

מיץ ענבים משוחזר

טז. מיץ ענבים משוחזר- שממעטים המיץ על ידי אידוי עד שנשאר תמצית כעשרים אחוז ולפני המכירה מוסיפים לו מים וחוזר טעמו כמו שהיה- אינו כיון לברכה וקידוש. (מנחת שלמה ח"א סי' ד, הגרי"ש אלישיב אשרי האיש ח"א פל"ו טז). וי"א שיוסיף מים פחות מהשיעור שחסר, ולהוסיף עוד יין, וחוזר למיץ ענבים גמור. (מנח"י ח"ח סי' יד בשם הבד"ץ).

תמד

יז. תמד שעושים מחרצנים שנעצרו בקורה וסחטו מהם היין ונותנים עליהם מים דינם כשמרים. ואם נדרכו רק ברגל אפילו נתן שלשה מדות מים ומצא שלשה או פחות, ויש בו טעם וריח יין, מברכים בורא פרי הגפן כי דינם כצימוקים. (שו"ע סי' ט, מ"ב ס"ק לד-לו).

יין הנסחט על ידי סוכר

יח. העושה יין על ידי נתינת סוכר על הענבים ומהרתיחה נסחט היין מהענבים, ומוציא את היין ונשארים הזגים עם לחלוחית, ונותן מים כמות היין שהוציא בתחילה ומוסיף סוכר, ומהרתיחה נעשה יין טוב במראה טעם וריח, וכמות היין גדולה מכמות המים דינו כתמד שדרך ברגל. (שבה"ל ח"ו נה, ח"י מב יא)..

זגים ותאנים

יט. זגים שנשארו אחר שהוציאו היין מהענבים ונתנו עליהם תאנים לחזק כח היין, אף שהזגים הרוב כיון שכבר יצא מהם עיקר הלחלוחית, והתאנים לא נתמצו, הם העיקר ומברך שהכל כשכר תאנים, ולברכה אחרונה כיון שזה ספק ישתה רביעית יין גמור ויפטור בעל הגפן משקה זה. (שו"ע סי' ט, מ"ב ס"ק לו-לט).

מים

כ. השותה מים לצמאו כל שהחיד נהנה ממנו, מברך

יין שהתחיל להתקלקל

י. יין שהתחיל להתקלקל, אם ריחו חומץ וטעמו יין, עדין יין הוא וברכתו בורא פרי הגפן. (שו"ע סי' ג, מ"ב ס"ק כה). אם התחיל טעמו להחמיץ עד שבני אדם נמנעים לשתותו מפני זה, ברכתו שהכל. (שו"ע סי' ד, מ"ב ס"ק כו).

שמרי יין

יא. על שמרי יין שלא נתן עליהם מים, מברך בורא פרי הגפן, כי יש בהם לחלוחית יין. ואף ששמרים מזיק, אפשר שרק מצץ מהם הלחלוחית. (שו"ע סי' ה, מ"ב ס"ק כז).

שמרים עם מים

יב. שמרים מענבים שדרכם בתחילה בלא מים, ונתן עליהם שלשה מדות מים ומצא ארבעה הרי זה כיון מזוג ומברך פרי הגפן, ואם מצא פחות אף אם יש להם טעם יין מברך שהכל ובורא נפשות. וזה ביינות שלהם אבל ביינות שלנו שאינם חזקים אף במצא ארבעה אינו יין עד שימצא כשיעור מזיגת יין באותו מקום. (שו"ע סי' ה, מ"ב ס"ק כח-ל).

יין מזוג עם מים

יג. יין שמזוג בו מים אם היין יותר מאחד מששה במים ויש בו טעם וריח יין ודרך בני אדם לשתותו במזיגה כזו, יין גמור הוא ומברך פרי הגפן. (שו"ע סי' ה, מ"ב ס"ק כט-לב). וביינות בזמנינו שטעמם חלש י"א שאף אם המים פחות מהיין אין לברך פרי הגפן, וצ"ע. (אי"ר סק"י). וי"א שצריך שישאר רוב יין. (פמ"ג אי"א סי' טז). וי"א שאף בזמנינו תלוי בחוזק היין ויש יינות שאפשר לערב עד שהיין מעט יותר מאחד מששה במים. (שבה"ל ח"י מב ט, הגרי"ח בדרור יקרא עמ' תלב). ותלוי במזיגה באותו מקום. (מנח"י ח"ח יד).

יין צימוקים

יד. יין צימוקים ששורים צימוקים במים, והצימוקים הם יותר מאחד מששה במים, הרי זה יין. (שו"ע סי' רעב מ"ב ס"ק טז ועיי"ש). אבל אי אפשר למוזגו עם עוד מים כי מתבטל כח היין שבו. (מ"ב ס"ק כח-לב).

מיץ ענבים מזוג עם מים

טו. מיץ ענבים אין בו מזיגה ואי אפשר לצרף המים

שהכל ואחריו בורא נפשות, אבל אם עמד לו דבר אכילה בגרונו וכדומה ושתה מים **להעבירו** ואין החיך נהנה **אינו מברך** כלל. ובשאר **משקים** או **פת** אף אם אוכל כדי להעביר דבר מה מגרונו כיון שהחיך נהנה **מברך** תחילה וסוף. (שו"ע סי' טז, מ"ב ס"ק מ-מב).

בורא נפשות בתחילה

כא. אם בירך על המים **בתחילה בורא** נפשות, יצא ידי ברכה ראשונה ואחרונה. וטוב **שיהרהר** קודם שתייתו שהכל ואחריו בורא נפשות. (כה"ח ס"ק לו).

תה ללא סוכר

כב. השותה תה ללא סוכר כדי שלא לצאת מביתו בלא משקה בגופו, אבל **אינו צמא ואין לו הנאה** בלי סוכר י"א שאינו מברך. (אמרי נועם ברכות מה בשם הגר"א). וי"א שמשקה שיש בו טעם אינו כמים ומברך. (א"א בוטשאטש מהדו"ת). ואם נתן בתה הרבה תמצית ללא סוכר אף אם שותה לצמאו אינו מברך כי אין בו הנאה. (הגר"ש אלישיב שיעורי ברכות עמ' תפב).

השותה כדי שלא יצמא

כג. השותה מים **כדי שלא יצמא** אחר כך וכן השותה מים לפני **צום** י"א **שמברך**. (א"א בוטשאטש מהדו"ת, שבה"ל ח"ט וח"י סי' מב) וי"א **שאינו לברך** אלא אם כבר צמא. (דעת תורה שכן מסקנת הא"א בכתביו, הגר"ש אלישיב אשרי האישי פל"ו יח).

שותה שלא לצמאו

כד. השותה שלא לצמאו לא יברך כגון שותה מים **בבוקר לרפואה**. (מ"ב ס"ק מב). **כדי להוריד המזון** למקומו. (ביה"ל ד"ה חנקתיה). **כדי למנוע כאב ראש**. (הגר"ח קנייבסקי שאלת רב עמ' רפ). מרצה שמרגיש **יובש בפה**. (הגר"ש אלישיב נשמת אברהם מהדו"ב ס"ק א-1). **כדי לבלוע תרופה**. (בא"ח שנה א מטות יב, שבה"ל ח"י פג). **להעביר מרירות תרופה**. (הגר"ש אלישיב נשמת אברהם מהדו"ב ס"ק א-1). לפני בדיקה רפואית. (חוט שני ברכות עמ' קצד). וצ"ע למעשה כי יש קצת הנאת החיך. שבה"ל ח"י סי' מב).

לקרר עצמו

כה. השותה מים קרים **לקרר** או **לחמם** עצמו, יש מסתפקים. א"א מבוטשאטש ברכת אברהם עמ' קסא). וי"א לברך. (פעולת צדיק ח"א פג בשם הפר"ח), וי"א **שלא לברך**. (שלמי תודה ברכות עמ' יח בשם הגרא"ל שטיינמן).

מי סודה

כו. מי סודה שיש בהם רק **גזים** י"א שהנהנה מהם אף שלא לצמאו מברך. (חוט שני ברכות עמ' קצד, שערי הברכה פי"ח העי עה בשם הגר"ש וואזנר). וי"א **שדינם כמים**. (שלמי תודה ברכות עמ' יז בשם הגרא"ל שטיינמן).

אוכלים ומשקים לרפואה

כז. כל האוכלים והמשקים שאכלם רק **לרפואה** מחמת חליו, אף שאינו תאב להם ואין מתכוין להנאה, אם טעמם **טוב והחיך נהנה** מהם מברך עליהם תחילה וסוף. ואם הם **רעים** שאין נהנה מהם אף שמתרפא אינו מברך. (שו"ע סי"ח, מ"ב ס"ק מג).

תרופה

כח. תרופה **מרה ועירבו בה מתיקות** להמתיקה מברך

עליה. (הגר"ש אורבך ש"כ פ"מ הע' רלא, וחזר ממה שפסק בתחלה שלא לברך כי אינו מאכל בריאים). ותרופה שיש בה טעם טוב אך **בולעה**, יש לחשוש שנחשב דרך אכילה. (הגר"ש וואזנר מבית לוי חט"ו עמ' עג).

אנסוהו לאכול

כט. אנסוהו לאכול ולשתות אף שהחיך נהנה אינו מברך, כי האכילה עצמה **בעל כרחו באונס**. וי"א כיון שנהנה נחשב **אכילה** ומברך, והח"א הכריע שבפת שאכל כדי שביעה שחיובו **מן התורה** יברך. (שו"ע סי"ח, מ"ב ס"ק מה). **וילד שמכריחים** אותו לאכול אין זה נחשב אונס, כי כשאוכל כבר נהנה. (שערי הברכה פי"ג הע' כא בשם הגר"ש וואזנר, הגר"ש אורבך בצרה אהל ברוך עמ' רטז).

מפני הסכנה

ל. אכל מאכל או משקה של **איסור מפני הסכנה**, כגון חולה שצריך לאכול **מאכלות אסורות**, וכל שכן מאכל היתר **בזמן איסור**, מברך עליו תחילה וסוף, כי **מצוה להציל נפשו** ואינו איסור, וחפץ להתרפאות בזה נחשב אכילה שיש בה הנאה, ואם **נפשו קצה** בזה ואין החיך נהנה אין צריך לברך. (שו"ע סי"ט, מ"ב ס"ק מו-מח).

מאכל המסוכן לו

לא. האוכל מאכל **המסוכן** לבריאותו אינו מברך. (מהר"ם שיק או"ח רס, מנחת יצחק ח"ד סי' קב ב). ומי שאסרו עליו לאכול או לשתות **מסיבה בריאותית** והוא אוכלו מברך עליו כי **רגילים לעבור** על דברי הרופאים ונהנה מהמאכל, וגם כי כל **כזית אינו מזיק** רק הריבוי שיאכל. (הליכות שלמה פסח פי"ט ד"ה לא, שיעורי הגר"ש אלישיב ברכות עמ' שעח).

דבש

לב. דבש **דבורים** מברך שהכל, כדבר שאין גידולו מהארץ, כי אף שהדבורים מכניסים **מי פירות לגופן** ומוצצין מהם ונעשה דבש, כי אין טעם הפירות נרגש כלל בדבש. (שו"ע סי"י, מ"ב ס"ק מט-נ).

חבושים וורדים מרוקחים בדבש

לג. חבושים או ורדים ושאר מיני פירות ועשבים שמרקחים בדבש, הפירות והעשבים **הם עיקר** אפילו הם **כתושים** ביותר אם **ניכר תארו**, ומברך על פירות פרי העץ ועל עשבים ורדים פרי האדמה והדבש טפל. (שו"ע סי"א, מ"ב ס"ק נא-נב).

ורדים

לד. ורדים מרוקחים ברכתם פרי האדמה, אף שהם גדלים על אילן, כי **הזרע עיקר** הפרי והעלים שמרקחים הם **הפרחים** לכן ברכתם פרי אדמה. ואף שהורדים אינם ראויים לאכילה אלא אם הם מבושלים עם דבש והדבש עיקר, כי אדרבה **הדבש מכשיר את הורד** לאכילה וטפל לו, וכפירות שראויים רק אחר בישול. (מ"ב ס"ק נג).

מרקחת לרפואה

לה כל מרקחת שאין בריאים רגילים בו אלא לרפואה למחבר ברכתו **שהכל**, אף שנהנה כי עומד לרפואה. ולהסכמת האחרונים מברך ברכה **הראויה** לו, כי נהנה. (שו"ע סי"א, מ"ב ס"ק נד-נח).

ביצה חיה

לו. השותה ביצה חיה לצחצח **קולו מברך שהכל**, אף שאין נהנה מטעמה נהנה ממה **שמזינה**. (שערי תשובה ס"ק יז, קצשי"ע סי' נ"ח, שבה"ל ח"י מב ד').

הזנה מלאכותית

לו. האוכל על ידי צינוריות הזנה מלאכותית, נחלקו האחרונים אם מברך, והכרעת הגר"ש אלישיב **שאינו מברך**. (אשרי האיש ח"א פל"ו יד). וי"א שירא שמים **יהדר לצאת ברכה מאחר** (מנחת יצחק ח"ג יח).

עיקר וטפל

לח. כל שעיקר ועמו טפילה **מברך על העיקר** ופותר הטפל, וכל דבר שמערבים **לדבק או ליתן טעם או ריח**

סימן רה

ברכת ירקות

פרי אדמה

א. על ה**ירקות** מברך בורא **פרי האדמה**. (שו"ע ס"א).

חיים ומבושלים

ב. כל פירות ירקות וקטניות **שטובים** לאכול חיים ומבושלים, מברך אחר בישולם ברכתם **הראויה**. ודברים שטובים **מבושלים יותר מחיים** כגון קרא סילקא וכרוב אף שאפשר לאכלם חיים אך אין דרך רוב בני אדם לאכלם חיים, כשהם חיים מברך **שהכל**, וכשמבושלים פרי אדמה. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ג).

קטניות ופולין

ג. קטניות ופולין **יבשים** אין דרך בני אדם לאכלם חיים אלא מבושלים, והאוכלם חיים מברך **שהכל**. (מ"ב סק"ב).

כבושים ומלוחים

ד. אם דרך רוב בני אדם לאכלם כבושים או מלוחים חיים, מברך בורא **פרי אדמה**. **חסה מעורב עם שמן** וחומץ אף שחיים מברך פרי אדמה, כשלא אכלם בתוך הסעודה, ואם אכלם עם בשר נעשה טפל לבשר. (מ"ב סק"ד).

שום וכתרי

ה. שום וכתרי **כשחיים** מברך פרי האדמה, **ובבישולם**

או **לצבוע** התבשיל הרי הם טפל, ולכן חלב **חיטה** שנותנים כדי לדבק במיני דבש מבושלים ברכתו **שהכל**.

ואם עירב כדי **ליתן טעם** בתערובות, למחבר הריהו **עיקר**, לרמ"א רק אם יש בו **ממשות ודבר חשוב** מהנותן טעם, ולהסכמת האחרונים בחמשת **מיני דגן תלוי בטעם** ובשאר **מינים תלוי ברוב**. (שו"ע סי"ב, מ"ב ס"ק נז-נח).

דבר המסופק

לט. כל דבר שמסופק בברכתו יברך **שהכל**, כי **בדיעבד** יוצא בשהכל על כל דבר, וטוב יותר לפטרו **בתוך הסעודה**. (שו"ע סי"ג, מ"ב ס"ק ס).

מברך שהכל, כי משתנים לגרוע. ואף אם בישלם **עם בשר לטעם** והשתבחו, אין השבח מצד עצמם רק מהבשר. ובחיים היינו בשומים ובצלים **רכים** במדינות שרגילים לאכלם רך **בלא פת**, אבל במדינות שאין אוכלים אותם בלא פת, ובפרט **כשהזקינו** והם חריפים ואין אוכלם בלא פת ברכתם שהכל. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ה).

בצל

ו. בצלים **טובים חיים** ממבושלים ומשתנים לגרוע בבישול, ואם מבשלים אותם **בישול רב** עד שמצטמקים וטובים לאכילה מברך פרי אדמה. (מ"ב סק"ו).

בישול וטיגון שמשיח

ז. אם היה מבשל **ירקות עם בשר** או **טיגנס בשומן**, כונתו לאכול גם הירקות עצמם מברך פרי אדמה, אף אם כשבישלם לבדם משתנים לגרוע. וכן אם **טיגן בצלים בשמן** או **בחמאה** כדי להשביחם מברך פרי אדמה, כי נשתנו לטובה על ידי הטיגון והם העיקר אצלו. (מ"ב סק"ז).